

ДОКЛАД от посещение на поправителен дом БОЙЧИНОВЦИ

изготвен въз основа на две посещения от 14 януари и 25 февруари 2015 г. от екипи на БХК

Докладът е изготвен от Женя Иванова

За провеждане на интервюта и събиране на информация допринесоха и Калоян Станев,
Гергана Янчева, Росен Босев, Адела Качаунова и Диляна Ангелова

СЪДЪРЖАНИЕ:

ОБЩА ИНФОРМАЦИЯ	2
РЕЗУЛТАТИ.....	3
ЖАЛБИ	3
<i>Ако ти се случи нещо, знаеш ли как да се оплачеш?</i>	3
<i>Подавал ли си жалби?</i>	4
КОНТАКТИ С ВЪНШНИЯ СВЯТ	5
<i>Когато говориш по телефона има ли някой от персонала, който присъства на разговора?</i>	5
<i>Знаеш ли, дали разговорите се подслушват?</i>	6
<i>Мислиш ли, че писмата, които се пращат или получават се четат от персонала?</i>	6
<i>Идват ли твои близки или други хора на свиждане?</i>	7
<i>По време на свиждането има ли някой от персонала в същото помещение?</i>	7
ИЗПОЛЗВАНЕ НА МАЙЧИНИЯ ЕЗИК.....	8
<i>При телефонен разговор, свиждане или писма можеш ли да говориш/пишеш на език, различен от българския?</i>	8
ДЕЙНОСТИ ПРЕЗ СВОБОДНОТО ВРЕМЕ.....	8
<i>Участваш ли в дейности извън учебната дейност?</i>	8
<i>Искаш ли да участваш в дейности през свободното си време?</i>	9
НАКАЗАНИЯ	9
<i>Бил ли си наказван от както си тук?</i>	9
<i>Бил ли си в наказателна килия?</i>	10
НАСИЛИЕ.....	12
<i>Упражнявано ли е насилие върху теб?</i>	12
<i>Има ли други случаи на насилие върху теб или ставал ли си свидетел на насилие?</i>	15
ПРИЛОЖЕНИЯ	19

ОБЩА ИНФОРМАЦИЯ

По време на първото посещение на БХК през 2015 г. в поправителен дом „Бойчиновци“ (ПД – Бойчиновци) на 14 януари общият брой на настанените е 55, от които пет възрастни лишени от свобода – трудово заети в обслужващата и комунално-битова дейност. Присъстващите към момента на посещението са 49 лица, като шест от настанените момчета липсват, поради явяване пред съд.

Проведени са интервюта с 93% от момчетата или с 41 от 44 присъстващи към момента на посещението. Останалите три момчета от настанените не проявяват желание да бъдат интервюирани. Само двама от участниците в изследването нямат българско гражданство. И двамата чужди граждани са от Сирия. Интервюираните момчетата са на възраст между 15 и 19 години, като повече от половината от тях- 24 деца, са на 17 годишна възраст. Десет от участниците в интервютата са навършили пълнолетие по време на престоя си в поправителния дом- седем момчета са на 18 години и три на 19.¹ Възрастта на само две от интервюираните момчета съответства на класа, който посещават във вътрешното училище на дома. Три от момчетата са пропуснали по една учебна година поради престоя им в следствен арест, където не са имали достъп до образование. И трите момчета са посещавали редовно училище, преди да извършат съответното престъпно деяние. Прави впечатление големия брой настанени- 35 момчета, посещаващи учебен клас, който е твърде нисък в сравнение с тяхната възраст, факт свидетелстващ за ниската образованост на повечето от настанените.² Момчетата са от 24 различни населени места, като седем от тях са от Сливен, а пет от София.³

Голяма част от интервюираните са пребивавали в друга институция – домове за деца лишени от родителска грижа (ДДЛРГ), възпитателни училища-интернати (ВУИ), социално-педагогически интернати (СПИ), преди да бъдат настанени в ПД – Бойчиновци. Някои от тях са преминали през две и дори през три различни институции. Прави впечатление, че момчета, които са за втори път в дома са трайно институционализирани деца.

По-голямата част – 36, от настанените в дома са осъдени, трима са подсъдими и двама обвиняеми. Половината от момчета пребивават повече от една година в дома, а седем от тях са настанени за втори път. Голяма част от интервюираните, общо 71% са на общ режим, следвани от тези на строг режим (24%).⁴ Повечето от интервюираните момчетата на строг режим са тези постъпили за втори път.

Проведени са 41 индивидуални дълбочинни интервюта. Въпросникът на настоящето проучване се състои от 14 отворени и затворени въпроса, като някои от тях съдържат допълнителни подвъпроси.⁵ Обработени са общо 574 отговора. Подборът на въпросите, включени в

---

¹ Приложение 1.

² Приложение 2 и Приложение 3.

³ Приложение 4.

⁴ Две от настанените момчета не са посочили режима, под който са настанени в ПД – Бойчиновци.

⁵ Приложение 5.

изследването, е базиран на резултатите от предишни мониторингови посещения в дома, като тези въпроси очертават едни от най-ярките нарушения на правата на настанените. Целта е да се установи дали тези проблеми съществуват все още, дали има някаква промяна и каква е тя, както и какъв е мащабът им.

Темите засегнати в интервюто са: **жалби** – възможности за оплакване, информираност относно начина на оплакване и подаване на жалби; **контакти с външния свят** – възможности за комуникиране и конфиденциалност на комуникацията; **майчин език**- правото да се използва майчиния език в ежедневието и при контактите с външния свят; **дейности през свободното време** – активност в извънкласни организирани и неорганизираны дейности и желание за дейности през свободното време; **наказания** – видове, продължителност и причини за наказанията и престой в наказателна килия; и **насилие** – жертви и свидетели на психическо, физическо и сексуално насилие в поправителния дом.

В настоящия доклад са включени и наблюденията от повторно посещение в ПД – Бойчиновци проведено на 25 февруари 2015. Това посещение е извършено с цел проследяване на ситуацията чрез разговори с настанените и най-вече с момчета, които са подали писмени жалби срещу служители на дома, както и момчета, за които екипът на БХК е установил явни нарушения на техните права при първото посещение през януари. Проведени са разговори и с настанени в приемното отделение на дома във връзка с установяване на упражнено върху тях насилие при задържането им в районните управления на полицията и следствените арести и относно приема и престоя им в ПД – Бойчиновци. Прегледана е и документация, съдържаща данни за подадените жалби, приложените наказания и похвали на настанените от началото на 2015 г.

РЕЗУЛТАТИ

Жалби

Ако ти се случи нещо, знаеш ли как да се оплачеш?

В ситуациите, когато на настанените в ПД – Бойчиновци им се случи нещо по време на техния престой в дома, почти половината от интервюираните – 46%, заявяват, че не биха се оплакали. Те открито заявяват, че не знаят как да се оплачат и какво е нужно да направят. Няколко деца споделят, че няма смисъл да се оплакват, защото никой не би им обърнал внимание. Интервюираните не вярват, че подаването на жалба би имало позитивен ефект върху тях и като цяло гледат скептично на идеята, че с оплакване и жалби проблемите им ще бъдат решени, а напротив, дори обратното- ще си създадат допълнителни неприятности. Само две момчета обясняват, че не са се оплаквали защото не се е налагало.

Останалите 54% от момчетата отговарят, че знаят как да се оплачат. Пет от тях споделят, че при нужда трябва да се напише писмена жалба, като четири от тях биха я пуснали в кутията за жалби, а едно би я предало на служител от персонала. Останалите 17 момчета разказват, че биха се оплакали устно на служители от персонала, сред които старшина, инспектор, социален и началник. Голяма пречка за подаване на писмена жалба е фактът, че повечето настанени са слабо или напълно неграмотни. Само две от момчетата разказват, че биха се оплакали

единствено на родителите си. Едното от тях споделя, че при опити да се оплаче на родителите си относно отношението на служителите към него е бил наказван.⁶

Подал ли си жалби?

Само три от всичките 41 интервюирани момчета са подавали писмени жалби по време на своя престой в ПД – Бойчиновци. Те споделят, че са се оплаквали многократно, устно и писмено. Изреждат различни причини за техните жалби: за малтретиране и тормоз, за условията в дома, за лошото качество на храната. Дори едно от тях споделя, че е затормозявано непрекъснато от други настанени и че след всеки тормоз, то се оплаква. Според него отговор на неговите устни оплаквания и писмени жалби няма. То завършва разказа си с думите: „Ако не вземат мерки, ще направя някоя беля“.

Останалите 38 момчета в дома никога не са подавали жалба. Една част от тях споделят, че не са подавали жалба, защото не се е налагало, защото нямат проблеми, никой не се закача с тях, защото нямат „нито една издънка“ или защото сами решават проблемите си. Други не са подавали жалби, защото смятат, че „няма смисъл“ и дори да подадат никой не би им обърнал внимание, защото „никой нищо не прави“, а и защо да подават като „старшините ги четат“. Има и деца, които признават, че не са подавали писмени жалби, защото не могат да пишат. Някои от момчетата се срамуват да изтъкнат този факт като причина за липсата на подадени писмени жалби. Не липсват и момчета, които открито заявяват, че не са подавали жалби, защото ги е страх от последствия. Едно от тях споделя, че се осмелило да подаде една единствена писмена жалба за насилието върху него от страна на служители на дома, когато заместник министърът на правосъдието дошъл на посещение няколко дни преди посещението на екип на БХК. Общо единадесет от настанените в дома са подали за първи път писмени жалби за упражненото върху тях насилие от страна на членове на персонала при посещението на заместник министъра.

При второто посещение през февруари екип на БХК разговаря именно с децата осмелили се да подадат писмени жалби срещу служители на ПД – Бойчиновци, за да разбере какво се случва с тях след подадените жалби. Всички тези момчета, с изключение само на едно, вече съжаляват за това което са направили. Момчетата са изключително наплашени и стресирани. Те разказват, че се оказва изключително силен психически натиск върху тях, като са заплашвани с удължаване на присъдите им, както децата се изразяват „с вътрешни“ и с нови присъди „за лъжесвидетелство“. Те разказват, че са разпитвани от следователка от прокуратурата в Монтана, която директно ги е заплашвала, че срещу тях може да се образува досъдебно производство за набеждаване. Момчетата са извозвани до Монтана, където се е провел разпита, като са преспивали в следствения арест в града, което напълно може да се приеме като форма на принуда. В процеса на разговор с тях проличава, колко са травмирани от пътуването, престоя и разпита, на който са подложени. В допълнение, те се оплакват, че са загубили два дни от училище, дни които им се приспадат от присъдата. Отделно служители от персонала упражняват психически натиск върху момчетата подали жалби. Едно от тях споделя, „бях наплют от зоновия- Даниел“, който го „дърпа“ и му се подиграва „Пий аналгин, нали те

---

⁶ Виж Раздел „Наказания“.

болят зъбите”. Същото момче е ударено от служител много силно в зъбите и при посещението на заместник министъра се осмелява да подаде писмена жалба срещу надзирателя. Нито едно от тези момчетата не иска да бъде подлагано на втори разпит. Момчетата, които споделят своите преживявания, след като са подали жалби, допълват, че след всеки разговор с екип на БХК в продължение на последната една година, отношението на служителите към тях става „все по-лошо”. Две от момчетата подали жалби срещу служители отказват категорично да разговарят с екипа на БХК. Всички настанени са разбрали за преживяванията на подателите на жалби срещу служители и са напласени, защото вярват, че присъдите им могат да бъдат удължени или да имат и допълнителни присъди. Интервюираните настанени, които не са подавали жалби споделят, че не смеят да подадат жалби срещу служителите, защото се страхуват.

Екипът на БХК установи, че от началото на 2015 г. са подадени общо седем жалби, сред които оплаквания за насилие от други деца и кражби. При подадени писмени жалби и устни оплаквания за кражби няма никаква реакция от страна на ръководството и служителите в дома. Кражбите не се разследват, въпреки че в сградата на поправителния дом има инсталирани камери.

В допълнение настанените не са информирани за възможностите за смяна на режима или за предсрочно освобождаване, нито са информирани кога случаите им ще бъдат разглеждани от комисия.

Контакти с външния свят

Когато говориш по телефона има ли някой от персонала, който присъства на разговора?

На въпроса дали присъства някой от персонала по време на телефонните разговори, които настанените провеждат, 49% от момчетата отговарят с „Не“.

39% от настанените потвърждават за присъствието на служител от персонала по време на телефонните им разговори, като някои от тях уточняват, че телефонът е в близост до поста на служителите, които ги наблюдават и чуват.

Останалите 12% споделят, че не използват телефон, като изтъкваните причини за това от тях са, че нямат пари за карта и че не поддържат контакти с никого. Едно от тези момчета разказва, че е в институцията от месец, не е контактувал с никого извън дома и родителите му не знаят, че е настанен тук. Прави впечатление, че голяма част от децата рядко използват телефон за връзка с външния свят и контактът със семействата им е спорадичен. Момче, което е в ПД – Бойчиновци вече четири месеца е провело един единствен разговор: „Само в началото се обадох за една минута на майка ми, за да й кажа къде съм“.

При повторното посещение през февруари, екипът на БХК стана свидетел как служител стои до новопристигнало момче в дома по време на разговор с родителите му по телефона. Момчето беше толкова напласено, че не може да обясни на родителите си какво е станало и къде се намира. Служителят изнервен взе слушалката и на висок тон се опита да поясни на роднините на момчето, къде е настанено то и къде изобщо се намира поправителния дом.

При разговор с момче прието от осем дни в дома и настанено в приемното отделение, то споделя, че въпреки, че вече повече от седмица е в дома, не е разговарял с никого от семейството си, родителите му не знаят за настаняване му, а той не може да им се обади, защото няма пари за карта.

Знаеш ли, дали разговорите се подслушват?

Почти всички момчета или 95% от интервюираните твърдят, че телефонните разговори се подслушват. Настанените разказват, че на първия етаж на сградата, в помещението, наричано от тях „стаята на командира“, в което получават колетите си има апарат за подслушване. Дори няколко от тях свидетелстват, че в тяхно присъствие, докато получават колет се е провеждало подслушване от високоговорител: „натискат едно копче и всичко се чува“, „Командирът подслушва, това го знаят всички, а и те самите казват, че подслушват.“. Едно от момчетата разказва, че не разрешават да се говори на друг език освен български и веднага се прекъсва разговора ако някой от участниците в него използва различен език. То се оплаква, че поради тази причина не е успяло да разговаря с възрастен болен роднина по простата причина, че близкият му не владее добре български. Друго момче разказва, че винаги когато разговаря с баща си и му споделя за „удари“, разговора е прекъсван. Трети настанен обяснява, че знае за подслушванията и когато разговаря с майка си ѝ говори „все едно и също“ и не разказва „как е тук“, за да не я притеснява.

Само две от всички интервюирани момчета не знаят дали разговорите по телефона се подслушват.

При повторно посещение на екип на БХК през месец февруари, интервюираните момчета потвърдиха, че разговорите им по телефона продължават да се подслушват от служители на дома.

Мислиш ли, че писмата, които се пращат или получават се четат от персонала?

На въпроса дали писмената кореспонденция на настанените в ПД – Бойчиновци се чете от персонала на дома, общо 61% от интервюираните заявяват, че писмата им се прочитат. Момчетата поясняват, че изходящата им поща се преглежда от инспекторите, социалните, командирите, като някои от тях споменават имената на конкретни служители- Иван Георгиев, Ваньо Иванов, Галя. Двама от интервюираните споделят, че тази практика вече не се прилага толкова често, за разлика от преди, и че понякога писмата им се слагат в плик и запечатват пред служители без те да преглеждат съдържанието на написаното. Едното момче пояснява, че „поякога четат писмата, друг път не“, но когато в съдържанието на писмото има сведения срещу служители на дома, те „не се изпращат“ на получателя. Другото разказва, че е искало да прати писмо, служители от дома се опитали да го прочетат, но той не им позволил.

22% от интервюираните момчета не знаят дали писмата се изчитат, защото никога не са водили писмена кореспонденция. Те никога не са писали писма и не са получавали такива и главната причина за това е, че са безграмотни. Друга причина, която някои от тях изтъкват е, че „няма на кого“ да изпратят писмо.

Останалите 17% от настанените в ПД – Бойчиновци споделят, че кореспонденцията им не се чете от персонала. Едно от момчетата разказва, че е забранено да се пишат писма на „различен

език“. Кореспонденцията, която водят настанените в дома е спорадична и в повечето случаи изключително рядка. Някои от неграмотните момчета карат други настанени, които са грамотни, да пишат писмата им. Понякога това се случва по принуда, в замяна на протекция, както разказва един от настанените.

Идват ли твои близки или други хора на свиждане?

За 71% от интервюираните момчета в поправителния дом свиждания с близки и други хора не се осъществяват. Посочените причини за липсата на свиждания са винаги едни и същи: отдалечеността на поправителния дом от родните им места и невъзможността на близки и роднини да ги посещават, защото нямат пари за пътни и престой. Едно от момчетата споделя „майка почина и няма кой“, друго разказва, че родителите му „не знаят“, че е тук, трето пояснява, че майка му има „много деца да гледа и работи“, четвърто разказва, че родителите му са „социално слаби“. Само на три от тези 28 момчета им изпращат по-често колетти. За някои от тях това е техният единствен контакт със семейството им.

Останалите момчета споделят, че са имали свиждания, но реално от разказите им проличава, че тези свиждания са били еднократни или са изключително редки. Само за две от дванадесет момчета, които отговарят положително, свижданията са редовни за по час през седмица.

При второ посещение на екип на БХК на 14 февруари 2015 г., настанените споделят, че колетите са причина за конфликти между децата и, че тези които получават колетти са обект на особена жестокост и манипулация от страна на други настанени. Едно от момчетата разказва, че с пристигането на колет на един от приятелите му в дома, той буквално е изчезнал в момента, в който момчето го е взело от надзирателите. Ощетеното момче не се е оплакало на никого, защото го е страх от последствия, но друго момче е докладвало за случилото се на надзирателите, които не са предприели абсолютно нищо по въпроса. Този проблем се е засилил многократно след подадените жалби от страна на настанените срещу някои от служителите и след преместването на настанените на един етаж в един и същи коридор, поради ремонт на сградата.

По време на свиждането има ли някой от персонала в същото помещение?

Само дванадесет от общо 41 от интервюираните момчета от ПД – Бойчиновци са имали поне веднъж посещение по време на престоя си в дома. Всички те потвърждават, че по време на свижданията винаги присъстват членове на персонала. Повечето от тях отговарят, че присъстващите от персонала са командир на смяна и социален работник. Едно от момчетата споделя, че „някой задължително стои много близо и слуша“, друго разказва „винаги един командир слуша какво си приказваме, можем да говорим само на български“, трето „да, трима бяха в стаята“. Настанено момче, чужд гражданин е посетено два пъти. Първият път от адвокат и на срещата е присъствала „госпожа, която знае английски“, а вторият от приятел на брат му, като на срещата им са присъствали пет служители, а разговора се е провел на арабски.

При повторното посещение през февруари, настанен разказва, че е посещаван сравнително често от родителите си и винаги на свижданията присъстват членове на персонала, които стоят до тях в стаята за свиждане. Същото момче допълва, че при посещение, на което е присъствал и адвокатът на настанения, служителите са излезли след проявената настойчивост от страна на

адвоката. Сведенията на детето потвърждават, че служители на персонала продължават да присъстват на свижданията на момчетата.

Използване на майчиния език

При телефонен разговор, свиждане или писма можеш ли да говориш/пишеш на език, различен от българския?

73% от интервюирани момчета разказват, че им е забранено да използват различен език от български в присъствието на служители, когато говорят по телефона, когато пишат писма или по време на свиждания със семействата и роднините им. Едно от тях споделя, че друго момче е говорило на ромски език по време на свиждане с близките му и след това служител от дома е употребил физическа сила върху детето. Друг настанен разказва, че подслушват телефонните му разговори и когато заговори на ромски ги прекъсват. Момчето споделя, че „успява“ да говори с майка си на български език. Трети допълва „нямаме права“. Момче се оплаква от ограничението, което им налагат относно употребата на други езици по телефона. Така то не успяло да разговаря с тежко болната си баба, която била настанена в болница и не разбирала български. Детето се възмущава, че не е могло да си вземе сбогом с баба си, защото не му разрешавали да говори на ромски. Друго момче споделя, че ако напише писмо на български до неговите роднини, няма кой да го разбере. Момчетата разговарят помежду си на други езици, но не и в присъствието на служители, защото според тях това е „забранено“ и не смеят да го правят, защото се страхуват от последствия. Едно момче обяснява, че ако говорят на друг език пред служителите „старшините забраняват и викат“.

Десет от интервюираните отговарят с „незнам“.

Едно момче разказва, че му е позволено да говори на арабски- родния му език, след като обаче друг настанен и негов приятел, чуждестранен гражданин, е провел гладна стачка и е „успял да ги накара да му разрешат“. Разрешено му е било да разговаря на английски по време на свиждане с адвокат в присъствието на служител, който разбира езика. Момчето е разговаряло и на арабски език при едно от посещенията на негов познат в дома в присъствието на пет служители, никой от които не е разбирал езика.

Дейности през свободното време

Участваш ли в дейности извън учебната дейност?

76% от интервюираните в ПД – Бойчиновци не участват в дейности извън учебни занятия. Момчетата разказват, че нямат право на нищо, че се „чудят“ какво да правят, че единствено „спим, говорим, играем на карти“. Едно от тях рисува сам. Други споделят „Не обичам.“, „Нямам интерес.“. Трети обясняват, че никой не им обръща внимание, „няма кой да ни вземе и да ни заведе“. Четвърти разказва, че „затворникът, който бие звънеца в училище излиза скоро и са ми обещали неговата работа“. Момчета споделят, че „режимът не го позволява“, „отделят ни, не ни изкарват на спорт“.

Останалите десет момчета споменават дейности като: спорт – свободна игра на футбол, когато ги извеждат навън, фитнес в спортния салон и работа. Един от настанените, споменава, че участва в доброволен труд през лятото „чистим двора от храстите и дърветата“. Четири

момчета отбелязват, че участват в групови организирани занимания, като двама от тях разказват: „събираме се и си говорим някакви глупости...много скучно“, „в екип говорим за проблеми, но не говорим наистина“. Организираниите занимания са пожелание, но интересът към тях не е голям. За едно от момчетата заниманието извън учебни занятия е „пускат филм, един път месечно“. За други две момчета заниманията след училище се изразяват в работа- да почистят училището след учебни занятия.

Искаш ли да участваш в дейности през свободното си време?

На въпроса дали имат желание да участват в дейности през свободното им време 32% от интервюираните отговарят с „незнам“.

Три момчета не искат да вземат каквото и да е участие, като едно от момчетата предпочита да слуша музика.

Останалите 25 момчета или 61% от интервюираните изявяват желание да се включат в различни дейности. Седем от тях искат да работят в дома – „чистач“, „заместник бръснар“ или просто „работа“. Шестима искат да се научат на нещо – „дърводелски курс“, „готварство“, „да се науча да работя“, „нещо, което мога да работя като изляза“, „нещо, което ще ми даде занаят“, „да се науча на някаква работа“. Петима от момчетата искат да се занимават със спорт в дома, като едно от тях иска „културизъм“. Четирима не посочват конкретно занимание – „незнам“, „каквото и да е“, „независимо какво“. Останалите три момчета имат други конкретни предпочитания, като: „Искам да ходя на църква, защото вярвам в Господ. Искам да играя на тенис на маса.“, „Да се науча на чужд език.“, „Рисуване.“.

Оказва се, че само за две от интервюираните 41 деца заниманията им след училище съвпадат с техните предпочитания за дейности през свободното време. Едното ходи на фитнес три пъти в седмицата за около 45 минути или до един час, а другото момче иска да продължи да работи като чистач. 76% от момчетата не се занимават с нищо през свободното си време, а в контраст 61% от интервюирани искат да се занимават с дейности след учебни занятия. Онези, които участват в съществуващите организирани дейности не ги харесват и искат да се занимават с други, различни занимания. Разказват, че ги посещават само защото искат да вършат нещо.

Наказания

Бил ли си наказван от както си тук?

Само 32% от интервюираните момчета не са наказвани по време на престоя си в ПД – Бойчиновци. Едно от тях казва: „те наказват глупаците“.

Останалите настанени са търпели наказания, като в повечето случаи те са многократни. Основните видове наказания са „с хигиена“ и „карцер“. За наказанието „с хигиена“ момчетата разказват, че чистят пода три пъти на ден, но ходят на училище и се хранят редовно с всички останали. В „карцера“ момчетата са изолирани в единични килии, не ходят на училище и се хранят в килията, като храната им се доставя от момчетата настанени в отделението за втори и пореден път, защото наказателните килии са в съседство с него. Продължителността на наказанието трае между един и пет дни. Най-често наказанията са по три дни. Шест от момчетата споменават, че са наказвани многократно и главно с наказателна килия. Те дори не

знаят точния брой на многобройните си наказания. Причини за наказанията са различни, сред тях: тайно сдобиване с цигари, неподдържане на хигиена, сбиване, влизане в чужди спални, игра на карти със залог, за говорене през прозореца, за тайно внасяне на пари, за подпис на стената, увреждане на материална собственост на дома – счупен прозорец, чин, друга мебел, за "заяждане със старшините" и други. Наказанията са придружени с писане на обяснение от настанените за случилото се. Едно от момчетата разказва, че се оплакал на родителите си при свиждане за лошото отношение от страна на персонала. В следствие на това старшините изхвърлили домашната храна, която семейството му било донесло и го накарали да пише обяснение. При следващото посещение момчето се оплакало на родителите за случилото се от предния път, за което след това било наказано „с хигиена“ за три дни.

Бил ли си в наказателна килия?

21 от 41 интервюирани момчета в ПД – Бойчиновци не са били наказвани с престой в наказателна килия.

Останалите 20 момчета са претърпявали наказание престой в наказателна единична килия или „карцер“ както те я наричат. Повечето се наказват за три и пет дни, но едно от момчетата сподели, че е оставено в килията за шест дни без достъп до баня. По време на наказанието те не посещават училище. Едното от момчетата разказва, че „храната там е по-различна“ и е „помалко и лоша“. Всички се оплакват от лошите условия в наказателните килии. „В карцера спиш само на една дъска, сам си в килия и имаш тоалетна вътре в килията, не се къпеш“. „Там нямаш нищо, имаш тоалетна, но нищо за правене.“. Момчетата разказват, че спят на „нар“, на „дъска“, на „дървени дъски“, на „земята спим, чак сега сложиха легла“, „благодарение на министъра има легла“, „спеше се на пода, заради хората от София сложиха легла“. Едно от настанените момчета описва наказателната килия с две думи: „дъски и решетки“. Децата разказват, че в наказателните килии е студено – „умираш от студ“, завивките им са отнемани за през деня, тоалетната е „до главата“ им и като цяло условията са „много зле“ и „лоши“.

При повторно посещение на екип на БХК през февруари при преглед на документацията се установи, че от началото на 2015 г. са наложени общо 19 наказания, като четири от тях са с наказателна килия. Прави впечатление, че изолирането в наказателна килия е за от един до три дни, което за момента може да се отчете като промяна, защото през изминалата година деца са настанявани за повече от три дни в наказателните килии. Бе отчетен и фактът, че с една заповед са наказвани с престой в наказателна килия по две момчета. При прегледа на заповедите за наказание с изолация в наказателна килия, също така, се установи, че в тях погрешно се посочва реда за обжалване на наказанието. Изписва се, че вместо пред районен съд, наказанието подлежи на обжалване пред Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ (ГДИН).

Сред причините за наложените наказания от началото на 2015 г. до момента на посещенияето на екип на БХК през февруари, при преглед на дисциплинарните преписки, са:

Момче не посещава училище, носил в двора на дома отчупено парче мазилка-2 дни в наказателна килия.

Надзирател чул как момче използва вулгарни думи и цинизми спрямо негов колега- 3 дни в наказателна килия.

Момче извадило половия си орган и го търкало в рамото на друго момче- 1 ден в наказателна килия.

Момче счупило плота на чина в училище- 1 ден наказателна килия.

Момче, след като говорило със заместник министъра, обявило, че вече не могат да го бият- 3 дни допълнително дежурство по хигиена.

Момче скъсало чаршаф, за да си превърже пръста- 3 дни допълнително дежурство по хигиена.

Момче отказало да яде и обявило гладна стачка- 3 дни допълнително дежурство по хигиена.

Регистрирано е и наказание за 3 дни допълнително дежурство по хигиена на двама непълнолетни, които набили друг настанен в двора на институцията. При разтървяването на момчетата надзирателите са използвали физическа сила, за което е уведомена ГДИН, а момчетата са изпратени на лекар. Това обаче не се потвърждава при разговор със служител на дома – заместник началник Росен Минчев, който след като е запитан дали има случаи на употребена физическа сила от страна на служители върху настанените, заявява, че няма такива случаи.

Някои от момчетата, с които екип на БХК разговаря при повторното посещение, се оплакват, че по време на престой в „карцер“ често са лишавани от храна, именно защото тя им се доставя от други настанени. Момчетата разказват, че „за да не ти плюят в храната, трябва да си я откупиш“. Сведенията на момчетата съвпадат със сведенията на настанени интервюирани при предходното посещение.

Похвалите от началото на 2015 г. са общо 16 на брой и са свързани с поддържане на реда и дисциплината и оказване на съдействие на служителите. В тази връзка, при разговор, един от настанените споделя, че за „командир“ на момчетата е избрано момче, което буквално „командва всички“, включително ги „тормози“, „бие или кара другите да бият“. Наблюденията на екипите на БХК и при двете посещения потвърждават думите му. Настоящият „командир“ демонстративно сплашваше и удряше други настанени, отнемаше техни вещи и храна закупена от лавката на дома и дори в някои от случаите пред служители. Момчето, с което разговаря екипът на БХК се възмущава от избора на другото момче за „командир“, като изтъква, че същият дори „не може да пише“, а това, по неговите думи, е едно от задължителните изискванията, за да „си на този пост“. „Командирът на децата“ принуждава друго момче да пише ежедневно вместо него, а в замяна го протектира, „ние сме комбина и така не ме бият“. Служителите са наясно с всичко и въпреки това са определили същото това момче да отговаря за останалите, т.е. да налага със сила онова, което му е поръчано или по собствено усмотрение да малтретира и тормози момчетата. По време на първото посещение на екип на БХК, същото това момче прави опити за саботиране на индивидуалните интервюта с настанени, като нахлува в стаята многократно, прекъсва разговорите, и заплашва интервюираните. Намесата на служителите не бе ефективна, за да се промени конкретната ситуация.

Насилие

Упражнявано ли е насилие върху теб?

66% от интервюираните момчета в ПД – Бойчиновци свидетелстват, че са ставали жертва на насилие по време на престоя си в дома. Повечето сведения се отнасят за служители на дома, които са упражнявали насилие върху настанените, но не липсват разкази за насилие и между момчетата. Най-често е упражнявано физическото насилие, което в някои от случаите граничи с нечовешко третиране и абсолютна жестокост.

Тук са историите на по-голяма част от момчетата жертвите на насилие:

Момчето А: Да, били са ме. Един старшина Асен ме би в началото на 2014 г., защото с едно момче се бяхме събрали и си играехме нещо в една килия, а то по принцип не можеш да влизаш в други килии. Той ме вкара в банята и ме би по тялото с палка, насини ми окото. Каза ми, че ще ме бие всеки ден ако подам жалба срещу него и аз нищо не направих. Като ми мина яда се обадох на нашите и те дойдоха на свиждане и трябваше да ги лъжа защо ми е насинено окото.

Един път един друг старшина ме удари. Беше ми казал да се прибирам в стаята си, но аз не исках, няма какво да се прави в стаята, по цял ден така си стоим, нищо не правим и аз казах, че не искам и той ми удари два шамара в коридора пред другите.

Момчето Б: Насилието е ежедневие тук. В затвора трябва да оцеляваш, ако не биеш, теб бият. Били са ме много пъти. Още като бях в приемното, като новобранец, отнесох голям бой. Караха ме да лъскам пода, на колене като жена. Аз не исках, но бях в приемното с двама по-стари, те ме накараха, сбихме се. Един старшина дойде и почна да удря шамари на единия от затворниците. Аз отидох да му помагам и мен почна да ме налага. Беше един старшина, който сега е в РЦ, Калин. Три-четири часа ме би тогава, почива си и после пак почва.

Старшините бият най-вече малоумниците. Имаше един М., него много го биеха. Той беше освободен вчера. Аз се разбирам с някои от старшините, ама и мен много са ме били. Бият и един М. от 5-та стая. Има един старшина Асен, който бие. По принцип бият с шамари и юмруци.

Един път преди време един командир ме би с тръба, такава като тръбите на парното. Те старшините ядат семки в пушалнята и ни карат да ги чистим. Накараха ме да чистя, аз казах, че не искам, нещо се спречкахме и този командир ме би в едно коридорче до банята. Не искам да му кажа името. Би ме навсякъде по цялото тяло. После идва да ми дава цигари да ми се подмазва.

Един път, завчера ли беше, нищо не бях направил, един старшина Памуков ме удари в реброто с една дъска. [Показва малък белег на долните десни ребра].

Миналото лято бяхме в една килия с един друг затворник, 5-та килия на 2-рия етаж, а то е забранено да ходиш в другите килии, и си говорихме нещо, един старшина дойде и ни почна с шамари, аз много се ядосах блъснах го към коридора. Те в стайте могат да бият, но в коридора има камери и не могат. След това ме наказаха, дадох ми 6 дни в карцера, 3+3.

Ние се бием много помежду си. Има много такива, които ме дразнят. Има разни педали, които не ги понасям, ето тук има един в 5та килия. Има един И. от 3 етаж, който много ме дразни.

Тук в затвора има комбини. Всички затворници са си комбина с някой старшина и се разбират. И старшините използват комбините, ако им се бие някой например. Например някой затворник им е казал нещо или нещо много ги дразни, и те го дебнат, дебнат само нещо да се издъни, ама той не се дъни и те тогава карат комбината да се включи. Мен така един старшина например, Чобана, ми

даде цигари и ме накара да кажа на един друг затворник да дойде в килията ми и аз го извиках. И нали е забранено, старшините влизат, виждат го, питат кой е в тая килия, аз казвам, че съм аз, и те като почнаха другия да бият.

Един път беше изчезнала на някой пастата за зъби и те я бяха сложили в моята баня, все едно, че аз съм я откраднал. Идват 5 човека и ме питат защо съм откраднал пастата за зъби. Единият беше Г. Д.. Почнаха да ме налагат, сбихме се, аз ударих много силно Г.Д., вбесих се, той падна, имаше много кръв [вади хавлия изцапана с кръв, показва, че е от този бой]. Аз бях побеснял, почвах да заплашвам, че ще го наръгам, старшините тогава ме хванаха и ме заключиха с белезници до „металотърсача“. Един старшина Памуков ме заключи. Държаха ме около половин час. След това ме наказаха в изолатора.

[Относно сексуално насилие:] На мен не ми се случват такива неща, иначе има разни педали тук. Иначе бях свидетел в ареста в Пловдив на такива неща. Имаше един дребен турчин на 17 г., М. май се казваше или нещо такова. Първия ден имаше свиждане и му бяха донесли храна и цигари. Другите в килията му ги взеха, провериха му багажа и всичко му взеха, и дрехите, и обувките, и боксерките. Имаше един С. на 24 г. пак от Пловдив и го накара да го „мачка“, после му вика по-надолу да го „мачка“, накара го да му прави чекии. Аз само си седях на горната вишка, такива работи не ме интересуват. И надзирателите въобще не ги интересуваше. После го караха да пере дрехите, и аз съм го карал да ми пере. Турчина после беше и той в Бойчиновци, но го пуснаха.

Показателен пример, за това какво се случва с деца настанени в следствен арест.

Момчето В: Били са ме, когато бях новобранец. Един старшина ме налага 5 минути с ритници и шамари, защото нещо се бях оплакал и той ме пита: „Ти на кой ще се оплакваш?“.

Момчето Г: Да в баните тукати в ребрата, стомаха и гърба, ритници. С пръчка, шамари през устата, защото не изчистих стаята, защото гледам телевизия, помолих да сменя тв канала.

Момчето Д: Да, във фойето на етаж на връх нова година-Краси служител. Шамари по лицето, защото пуших. Не се оплаках, защото няма смисъл. Пуших в тоалетната, виновен бях.

Момчето Е: Преди 2-3 месеца старшина Божидар в килията. С дърво вади го от закачалката на гардероб, защото не съм изчистил. Имах синини, без преглед. В приемното са ме били- Илиан старшина, защото говорим, с ръце и крака. Би ме и старшината Петър от 3-ти етаж, защото се къпах в тоалетната.

Момчето Ж: Първия път старшина Огнян на 2-ри етаж, в банята. С ръце по лицето, бъбреците. Имах болки в бъбреците. Прегледа ме лекар, казах, че ме болят, даде ми хапче. Затварят си очите и си помагат един на друг.

Момчето З: Първия път на 3-ти етаж ме би старшина Георги в банята с палка навсякъде. Бит съм 3-4 пъти от Красимир „Бегача“- шамари, главата в стената, без белези. Като те бият, как ще те пуснат, и да кажеш никой нищо не прави. Оплаквал съм се на началника Петров, той беше стабилен, ама се пенсионира.

Момчето И: Да вече три пъти, преди месец и половина, Валентин старшина, до будката на етаж. Шамари, силни по лицето, защото говорихме силно. Глава ме боля. Няма на кой да се оплачем.

Момчето Й: Валентин-старшина на 3-тия етаж ме пита: „Що лежиш?“, преди месец след училище. Вика ме в кабинката, после към банята и с палка- дървена, от гардероба. Вчера пак Валентин за една музикална кутия. Бие ме с дървената пръчка от метлата, от парцала де. Удря ме с нея по ръцете, защото съм дал кутията на едно момче от РЦ. [показа синина на дясната ръка, над лакътя-сантиметър на сантиметър- от ударите в банята]

Момчето К: Удряха ме в бърбреците, защото пиех кафе и ако разлея, какво щяло да стане..

Момчето Л: Деца ме удрят, плюят, ритат. Минават и ме удрят. Говорих със социалните. Социалните ми казаха, че ще ми докарат бележка и ще пиша.

Момчето М: Да, 2-3 пъти. Преди време. Защото не съм изпълнил някакво разпореждане- в приемното, по етажите. Започнаха да ме бият с шамари. Друг път, защото съм вдигал много шум.

Момчето Н: Да преди месец. От старшината, неznam как се казва. Пред банята ме би – 5-6 шамара. Викахме докато играхме карти, старшината се нервира. Нямам наранявания. Не се оплаках, защото аз бях виновен.

Момчето О: Да. Преди два месеца последно. Един дълъг надзирател- Вальо „Дългия“, ме наби пред банята. Клатят ми се зъбите от тогава. Оплаках се, даже писах на министъра на правосъдието. Набиха ме пред банята, около 30 мин. ме биха. Спряха, когато се разкрещяха другите момчета.

Момчето П: Да, от другите момчета. Постоянно. Бият ме в стаята.

Има и случай на **сексуален тормоз и насилие** върху едно дете. Момчето разказва, че служител от персонала на поправителния дом го е записвал с телефон, като го карал да описва „как прави секс“. Още, детето споделя как други настанени са го насилвали да прави орален секс поне четири-пет пъти и как е изнасилван най-малко пет-шест пъти от други момчета. Детето разказва, че преди повече от десет години е настанен за първи път във възпитателно училище, след което е настаняван многократно и в други такива училища, преди да постъпи в ПД – Бойчиновци. Детето разказва, че на 11-12 годишна възраст е изнасилен за първи път по време на престоя му в интернат. В досието на момчето е описано, че страда от дисоциативно разстройство.

При следващо посещение в ПД – Бойчиновци отново е проведено интервю с настанения, при което той разказва за извършваното насилие върху него в близкото минало, като допълва разказа си с нови случаи на насилие, случили се буквално броени дни преди посещението на екипа на БХК на 25 февруари. Момчето е подложено на постоянен сексуален тормоз и насилие от страна на други настанени лица в дома. Този тормоз и насилието се засилват след скорошни промени в дома, когато момчетата са настанени на един етаж и в един и същ коридор в следствие на текущ ремонт на материалната база. Тогава издевателствата над момчето ескалират. Въпреки оплакванията, жалбите и разговорите от негова страна към различни служители от дома насилието не спира. Налице е пълно безразличие и бездействие на персонала, а както проличава от разказа на момчето от първото посещение, напротив, някои от служителите в дома го подлагат на допълнителни унижения въпреки, че са наясно със ситуацията. По тялото на момчето има пресни следи от жестоко физическо насилие [три големи кървави рани на главата]. За да избягва тормоза и насилието от другите момчета, настаненият е принуден да стои в близост до надзирателите, като споделя, че го е страх да отиде дори до тоалетната.

При повторното посещение на екипа на БХК са проведени и разговори с момчета, които са писали жалби срещу служители от ПД – Бойчиновци при посещение на зам. министъра на правосъдието в дома, както и с няколко други настанени относно съществуващото насилието в институцията. Всички свидетелстват, че физическото насилие от страна на персонала върху

настанените е значително намаляло. Част от служителите-насилници, според момчетата, са преместени на други постове, други, дори не са ги виждали от известно време, но подчертават, че все още някои от насилниците са на същите си работни места. Както става ясно, физическото насилие от страна на служителите не е спряло напълно, но сега децата не са пребивавани от бой. Едно момче разказва, че „старшините искат да бият“, но „вече не бият както преди“. Сега повече „обиждат на циганин“, а „един старшина Андрей, където дава дежурство в момента, навсякъде бие с палка“, защото „не пускат в коридора, само в килиите ни карат да стоим“. Още едно момче за същата причина – „защото съм в коридора“, разказва как е ударен „в главата с два юмрука от Калин-старшината“ докато е бил в „спалното“. И това момче свидетелства, че „вече не бият“. Трето момче разказва, че е наплют, дърпан и подиграван от един от служителите, който явно предизвиквал момчето да се ядоса и да го „нападне“, за да може да го „набие“ без да поема вина за случилото се.

За сметка на намалялото физическо насилие от страна на надзирателите върху децата се е засилило физическото насилие между самите деца. Оплакванията на момчетата от насилие и други нарушения на служителите не допринасят за промяна на ситуацията, а напротив. Както разказва един настанен „сега е още по-гадно, всичко е извън контрол“. Друг добавя „така ни откъщават за това, че се оплакват някои от момчетата“.

Проведени са и разговори с трите момчета, които са от скоро в поправителния дом и са настанени в приемното отделение. И тримата настанени свидетелстват, че са били подложени на унижителна санитарна обработка в, както те се изразяват, „изпарителя“ на поправителния дом, където са се къпали голи пред очите на надзиратели. Две от тях разказват за упражненото насилие върху тях при арестуването им и при задържането им в районното управление на полицията. На едното момче му е ударен „силен шамар“ при арестуването му, а после в районното управление е „наплют“ и удрян с „шамари“. Полицейските служители, които са го разпитвали, не са му позволили да седне на стол и са му казвали „свали си ръцете“, защото той се опитвал да защити лицето си от ударите с ръце си. След като е свалил ръцете си, отново е бил удрян. Другото момче разказва, че е бил целият в синини, защото при задържането му в районното е удрян с палка в бъбреците и по краката от трима полицаи и кмета на населеното място, който в допълнение го е хванал за главата и го е натиснал на „мивката в кофа с вода“. Преместен е в друго районно, където също е подложен на физическо насилие с удари по главата, зад врата и по лицето. Момчето свидетелства, че лицето му било „в кръв“ от упражненото насилие. След това е преместване в трето районно, в друг град, където не е насилван и чак след това е настанен в следствен арест. Момчетата разказват, че при задържането им в следствен арест не е употребявана физическа сила върху тях.

Има ли други случаи на насилие върху теб или ставал ли си свидетел на насилие?

Само шест от 41 интервюирани момчета отричат да са ставали свидетели на извършващо се насилие върху други настанени в дома.

Както става ясно от сведенията на настанените в ПД – Бойчиновци, една голяма част от тях са ежедневно свидетели на насилие. 85% от интервюирани настанени разказват онова, на което са ставали преки и косвени свидетели. Насилието е, както от страна на персонала върху момчетата, така и между самите тях.

Тук са историите на по-голяма част от момчетата свидетелите на насилие:

Момчето А1: Старшините бият в банята, защото там няма камери. Не всички старшини бият, но един има право да бие, не знам как се казва. Последният побой беше преди два или три дни, биха едно момче от третия етаж, на който викаме „Чушката“, разклатиха му зъбите.

Иначе затворниците се бият помежду си, например преди около една седмица, едни се бяха сбили с Г.Д.

Момчето А2: Има един старшина от третия етаж, Валентин, той постоянно ги бие тези от третия етаж. Знам го, защото са ми казвали, а той като ги бие се чува те как викат и на втория етаж.

Има едни старшини, които снимат момчета, М. и Д., и качват видео в интернет във Facebook. Виждал съм как ги снимат, карат ги да се плезят, подиграват им се, карат ги да чистят и да им лъскат обувките, много ги тормозят. Не всички старшини са такива, например този, който е на смяна сега, Цеци, е „по-хлабав“. Някои ни позволяват да правим повече неща.

Момчето А3: Да, старшините бият с палката в банята, но бият по-глупавите. Случва се постоянно. Много ги бият, скапват ги от бой, най-вече на третия етаж, знам, защото чувам виковете. Виждам ги като се върнат. Те си лежат на леглата и не могат да мръднат. Старшините ги карат да казват, че са паднали по стълбите, ако ги питат докторите.

Сега на скоро имаше посещение от някакъв министър. Аз го изпуснах, защото на шести януари бях на дело. Началниците казали, че ще вземат мерки. На нас това ни го казаха в училище, казаха ни, че сега с пръст не можели да ни пипнат и ги накарали да пишат доклади за най-малкото нещо.

Момчето А4: Да, надзирателите бият, но бият все едни и същи хора, циганите най-вече. Те си преценяват хората, те така се държат и надзирателите ги бият. Иначе има сбивания между момчетата.

Момчето А5: Били са други пред мен, има някои старшини, които много бият: един Асен и един Красимир. Имаше един друг „градски“, един М. от Сливен, който много биеха, но него го пуснаха. Бият в пушалнята, защото там няма камери.

Момчето А6: Бият Боби и „Бегача“. Боби би момче, на което му потече кръв от устата.

Момчето А7: Да. Красимир бие в стаята с дървена тояга. Димов и Божидар удрят много.

Момчето А8: Валентин старшина- бие за най-малкото, че стоим в коридора. Повечето удрят шамари и ритници.

Момчето А9: Георги- старшина 2013 беше направил едно момче лилав с гумена палка.

Момчето А 10: Борето и Митко са един и същи човек, от един месец го няма тук, той бие най-много. Бие с тръби навсякъде. Виждал съм го поне 10-20 пъти.

Момчето А 11: Борето с тръба от 4-то спално Златко. Валентин- старшина, заплаши: „ти си тук, те ще си тръгнат“- така каза на Стоян.

Момчето А 12: Борето е най-гадния, много бие. Вчера Валентин би с дърво едно момче Асен на 3-ти етаж.

Момчето А 13: Старшините- Валентин, Георги, Красимир от 3 и 2 етаж бият наред.

Момчето А 14: Георги старшина- в баните с тръби. Валентин вчера би с дърво Асен.

Момчето А 15: „Щъркела“–Валентин от третия етаж и Красимир-Мигача от втория. Валентин заплашил С., че ако не си махне показанията, обвиненията срещу него, ще излезе в инвалидна количка. Ще го тормози, докато е тука. Бият за най-малкото в банята с тръби- палки, носят ги с тях.

Момчето А 16: Да, децата се бият и ги бият. Но децата много лошо се държат и са си виновни сами предизвикват. На едно момче за малко да му избият зъбите и сега му се клатят.

Момчето А 17: Насилие между децата много. Старшините бият. Колкото повече идвате по-строга става.

Момчето А 18: Да, момчетата яко ядат бой. Виждал съм как ги вкарват в банята и ги спукват от бой.

Момчето А 19: Да, от старшините. Пред банята- шамари, ритници, юмруци, палки, тръби. Удрят по гърба, по краката, ръцете. Бият само някои старшини- тези, които идват от големите затвори.

Момчето А 20: Да, децата като се разкарват ги бият. В банята ги бият с всичко- дървени тръби. Където ги хванат там ги бият. Виждал съм следи от насилие- по гърба, по ръце. Оплаквали са се, но става по-лошо.

Момчето А 21: Да, но няма да тръгнат да ги бият без причина. Тези, които ги бият се правят на интересни.

Момчето А 22: Да, надзирателите бият деца, които не им се подчиняват- с ръце, шамари.

Момчето А 23: Да, бият другите момчета пред банята.

Нагласи на служители от ПД – Бойчиновци:

При първото посещение на екип на БХК през януари, някои надзиратели показват явното си неодобрение от присъствието на следователите под претекст, че посещението на екипа е пречка за осъществяване на полагащата се на момчетата разходка на открито. Съществуват и подхвърляния зад гърба на следователите, от тяхна страна, като: „Уж се борят за правата на децата, а нарушават правото им да излязат навън“. Няколко от настанените настояват да разберат кога ще приключи посещението, защото служителите им казали, че „заради вас, няма да излезем навън“. Престоия на открито бе проведен по план, след което проучването бе продължено, но многократно прекъсвано на един от етажите от самите настанени, които в присъствието на изследователите „набираха смелост“ и създаваха умишлена суматоха. Надзирателите на етажа не положили почти никакви усилия, за да бъде прекратен хаоса, въпреки, че бяха наясно със случващото се пред очите им. Явно личеше липсата на уважение от децата към служителите. Момчетата са свикнали да бъдат контролирани с насилие и при осъзната ситуация, в която това насилие не може да им бъде упражнено от служителите, момчетата губят контрол и проявяват явно неподчинение.

При второто посещение през февруари, надзиратели от ПД – Бойчиновци изразиха неодобрение, че при посещенията на екипи на БХК не се провеждат разговори и с тях и така техните мнения остават нечути. На въпрос за установените многократни случаи на насилие, някои от служителите отрекоха категорично за съществуването на такива. Други коментираха, че въщи не остават децата си да говорят лошо, та как да си затварят очите тук, където момчетата постоянно говорят така. Споделиха възмущението си от предизвикателното поведение и отношението на настанени към служителки в институцията, които са наричани с

обидни епитети. По думите на служители, поведението на задържаните става „все по-предизвикателно“.

ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложение 1: Брой на интервюираните момчета по възраст

Възраст	15 г.	16 г.	17 г.	18 г.	19 г.
Брой	3	4	24	7	3

Приложение 2: Брой на интервюираните момчета по учебен клас

клас	3	4	5	6	7	8	9	10	11	не учи
брой момчета	5	4	4	4	6	8	6	2	1	1

Приложение 3: Учебен клас по възрастта на интервюираните момчета

възраст	15	16	17	18	19
клас-брой момчета	5-1	4-1	3-2	3-3	6-1
	9-2	6-1	4-3	5-1	7-1
		8-2	5-2	8-1	8-1
			6-2	9-1	
			7-5	11-1	
			8-4		
			9-3		
			10-2		
			не учи		

Приложение 4: Брой настанени по населено място

Населено място	Брой настанени
Сливен	7
София	5
Ст. Загора	2
Бургас	2
Пловдив	2
Плевен	2
Габрово	2
Разград	2
Севлиево	1
Симеоновград	1

Силистра	1
Берковица	1
Ботевград	1
Бяла	1
Пазарджик	1
Варна	1
Димитровград	1
Русе	1
Ресен	1
Нова Загора	1
Чирпан	1
Трънково	1
Лом	1
Сирия	2
Общо: 24 населени места	Общо: 41 настанени

Приложение5: Въпросник

Възраст: Населено място:

Клас: Престой: Пореден път: Институтция/и:

Статут: осъден/подсъдим/обвиняем   Режим: лек/общ/строг/специален

1. Ако ти се случи нещо, знаеш ли как да се оплачеш?

- Да, говоря с персонала   С кого?
 Да, подавам жалба в кутията
 Не*   Защо?

2. Подавал ли си жалби?

- Да   Как (писмени/устни)?   Колко пъти?   За какво?
 Не   Защо?

3. Когато говориш по телефона има ли някой от персонала, който присъства на разговора?

- Не
 Да*   Кой?

4. Знаеш ли, дали разговорите се подслушват?

- Не
 Да*   Как?

5. Мислиш ли, че писмата, които се пращат или получават се четат от персонала?

- Не

Да*   Защо, от кого и как?

6. Идват ли твои близки или други хора на свиждане?

- Да   Колко време продължава свиждането?   Колко често?
 Не   Защо?

7. По време на свиждането има ли някой от персонала в същото помещение?

- Не
 Да*   Кой присъства?

8. При телефонен разговор, свиждане или писма можеш ли да говориш/пишеш на език, различен от българския?

- Да   На какъв?
 Не*   Защо?

9. Участваш ли в дейности извън учебната дейност?

- Да   Какви?
 Не*   Защо?

10. Искаш ли да участваш в дейности през свободното си време?

- Не   Защо?

- Да   В какви?

11. Бил ли си наказван от както си тук?

- Не
 Да*   Колко пъти?   За какво и как?

12. Бил ли си в наказателна килия?

- Не
 Да*   Опиши ми:
            Сам ли беше?
            За колко време?
            Ходеше ли на училище през това време?
            Достъп до тоалетна и баня?
            Условия в килията?

13. Упражнявано ли е насилие върху теб?

- Не
 Да*   Опиши ми:
            Кога (месец и година)?
            От кого (дете/ служител)?
            Къде?
            Какво се случи (психическо/физическо/сексуално)?

Последствия (наранявания/увреждания)?Прегледа ли те лекар?

Оплака ли се?

Не   Защо?

Да*   На кого и какво се случи?

14. Има ли други случаи на насилие върху теб или ставал ли си свидетел на насилие?

Опиши: